

Příloha č. 9

Podpůrný program pro prospěchově neúspěšné žáky

Mgr. Jana Svobodová (ZŠ Žďár n. Sáz., Komenského 6)

PhDr. Josef Lukas (CPIV Brno)

Prospěchová neúspěšnost se na mnoha školách netýká jen žáků s SVP (tedy s nějakou „diagnózou“), ale i těch žáků, kteří například pocházejí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí. I pro tento typ žáků je určen *Podpůrný program*, vypracovaný a odzkoušený na ZŠ Žďár nad Sázavou, Komenského 6. K **cílové skupině** programu tedy patří: sociálně znevýhodnění žáci se vzdělávacími možnostmi omezenými v důsledku výchovy v nepodnětném rodinném prostředí; žáci ohrožení sociálně patologickými jevy či žáci nižších (tzv. „hraničních“) intelektových předpokladů.

Vzájemně souvisejícími **základními cíli** *Podpůrného programu* je: zkvalitnit podporu žáků se sociokulturním znevýhodněním; zajišťovat péči o žáky cílové skupiny dle stanovených pravidel; vytvářet zachytnou síť pro žáky ohrožené předčasným odchodem ze vzdělávacího systému; zvýšit motivaci žáků ke školní práci; omezit počet neprospívajících žáků; minimalizovat počet žáků opakujících ročník a zvýšit počet žáků, kteří úspěšně ukončí základní vzdělání a pokračují v dalším vzdělávání. Velká pozornost byla při přípravě *Podpůrného programu* věnována analýze jeho jednotlivých partnerů (viz *Tab.1*).

Tabulka 1: Partneři Podpůrného programu

ŽÁK	zpravidla: ○ nízká motivace ke vzdělávání ○ dlouhodobá, opakovaná prospěchová neúspěšnost ○ neplnění domácích úkolů ○ nedůslednost v přípravě na výuku ○ zapomínání pomůcek ○ kázeňské přestupky
RODIČE	zpravidla: ○ nižší vzdělanostní úroveň rodiny ○ nedostatečná motivace a podpora žáka ke vzdělávání ○ nedůslednost kontroly domácí přípravy ○ nedostatečná, nepravidelná spolupráce se školou ○ sociálně znevýhodňující rodinné prostředí
UČITELE	vždy: ○ jsou se žákem v pravidelném kontaktu ○ znají žákovy vzdělávací možnosti ○ mají přehled o úrovni vědomostí a dovedností žáka ○ znají příčiny jeho nedostatků při plnění školních povinností ○ znají žákovo rodinné zázemí ○ stanovují pravidla vzdělávacího procesu v daném předmětu ○ efektivně podporují žáka, motivují jej ke školní práci
ŠKOLNÍ PORADENSKÉ PRACOVISŤE	podporuje: ○ žáka ○ komunikaci s rodiči ○ vztah žák – učitel ○ vztah žák – třídní učitel ○ pedagogy – přístup, metody práce

Pro úspěšnost *Podpůrného programu* jsou podstatné především **formy a metody práce** využívané učitelem, ke kterým patří zejména:

- stanovení přiměřeného obsahu učiva – učitel stanovuje obsah učiva určený k osvojení v rozsahu, který odpovídá žakovým vzdělávacím možnostem (intelektovým i sociálním);
- zadávání pravidelných úkolů vycházejících ze stanoveného obsahu učiva – zadání práce pro domácí přípravu – dílčí úkoly odpovídající žakovým vzdělávacím možnostem, možnost plnit zadané úkoly ve školním klubu za asistence pedagoga;
- užívání podpůrných aktivit – oznámení písemné práce, stanovení termínu zkoušení z konkrétního učiva, umožnění opakovaného opravného pokusu;
- používání podpůrných pomůcek při samostatné práci – přehledy, tabulky, kalkulačky, nákresy, osy aj. dle charakteru předmětu, které pomohou žákovi lépe se orientovat v učivu;
- individuální práce se žákem – pomoc žákovi odstranit výrazné mezery v učivu;
- vedení písemných záznamů o průběhu *Podpůrného programu* – zadání úkolu, termín splnění, splnil/nesplnil;
- poskytování pravidelných informací o průběhu *Podpůrného programu* rodičům, speciálnímu pedagogovi ŠPP a vedení školy – informace o přístupu žáka k plnění povinností v časovém sledu.

K dalším formám podpory patří především **konzultační hodiny**, kdy si učitel zve žáka na konkrétní termín v případě, že žák potřebuje opakovaně vysvětlit probírané učivo. Učitel prostřednictvím žakovské knížky nebo telefonicky zve rodiče současně se žákem, aby je informoval o pravidlech práce, aby se s rodiči dohodl, jak mohou své dítě podpořit.

Důležitou roli hraje i **školní klub**, jehož činnost je zajišťována vyučujícími předmětů český jazyk, anglický jazyk, matematika a fyzika. Žák, zapojený do *Podpůrného programu*, je vyzván k návštěvě školního klubu v okamžiku kdy: nepochopil nové učivo ve vyučovací hodině; potřebuje učivo opakovaně procvičit; nesplnil zadaný individuální úkol *Podpůrného programu*; provádí opravu samostatné práce, testu; provádí opravný pokus samostatné práce; opakovaně nesplnil domácí úkol nebo je po delší absenci ve škole.

Pro *Podpůrný program* je stanovena následující **formální podoba**. Učitel vypracuje přehled úkolů (plán) vycházejících z běžného učiva na období maximálně 14 dnů se stanovením zcela konkrétních výstupů a termínů jejich splnění. Vzhledem k tomu, že se u neprospívajícího žáka jedná o poměrně dlouhý časový úsek, musí učitel o plánu s dítětem pravidelně hovořit, připomínat termíny apod. První plány jsou předávány rodičům při osobním jednání, plány následně pak jsou vkládány do žakovské knížky, kde si je rodič vyhledá, nebo jsou mu předávány jiným, předem stanoveným způsobem.

Důležitým okamžikem je **seznámení rodičů s Podpůrným programem**, kdy k jednání jsou do školy pozváni rodiče společně s žákem; zároveň jsou přítomni všichni vyučující předmětů, ve kterých se prospěch žáka jeví jako neuspokojivý; třídní učitel; vedení školy; výchovný poradce; případně speciální pedagog. Seznání všech zainteresovaných zajišťuje třídní učitel. Na jednání probíhá „osvěta“ rodičů (tedy jsou seznámeni s tím, jak využívat konzultační hodiny a školní klub; jaká jsou pravidla pro návštěvy školního klubu; co škola poskytuje apod.). Jednotliví učitelé dále na setkání jasně definují své požadavky na žáka (odpovídající jeho vzdělávacím možnostem) i na rodiče. Ke svým možnostem se vyjádří rodiče, stejně tak se vyjádří ke svým možnostem žák. Cílem jednání je **uzavření kontraktu** (smlouvy), který je

nezbytnou podmínkou poskytování *Podpůrného programu* a ve kterém jsou konkrétně stanoveny: smluvní strany (žák, učitel, rodiče); povinnosti smluvních stran a sankce při nedodržení podmínek a také důvody pro vypovězení smlouvy o *Podpůrném programu* ze strany školy.

Je jasné, že ne vždy se daří podmínky *Podpůrného programu* naplnit, proto má škola stanoven postup při jeho selhávání. Každý pedagogický pracovník nejprve působí v rámci svých kompetencí a nepřenáší je na partnery dříve, než je to nezbytně nutné. Při selhávání *Podpůrného programu* komunikuje učitel předmětu nejprve s rodiči žáka, až při opakovaném selhávání komunikace informuje třídního učitele, který se pokusí sjednat prokazatelným způsobem nápravu. V případě neúspěchu spolupracuje učitel se speciálním pedagogem a výchovnými poradci ŠPP, popř. s vedením školy. Pokud je nedostatečný prospěch žáka zároveň spojen s problémovým chováním, osloví učitel ŠPP ihned (speciální pedagog se pokusí řešit chování již od počátku).

Pro efektivní fungování *Podpůrného programu* u cílové skupiny je velmi důležité žáky, do něj zařazené, výrazně motivovat ke splnění zadaných úkolů, opakovaně oslovovat, přizvat partnery (rodiče, třídní učitele, členy školního poradenského pracoviště, vedení školy). Efektivitu podpůrného programu také zvyšují následující faktory:

- důslednost – podpůrný program vyžaduje důsledný přístup učitelů k žákovi, bez výjimek, v rámci stanovených pravidel;
- jednotný přístup vyučujících – dodržování stanovených pravidel v oblasti hodnocení plnění podpůrného programu, spolupráce s rodiči, spolupráce s třídními učiteli, speciálním pedagogem a vedením školy;
- dostatečná časová dotace – individuální práce se žákem, důsledná kontrola, opakované pokusy o navázání funkční spolupráce s rodiči.

Při dodržování všech výše zmíněných postupů a podmínek, při zažití určitého náročnějšího způsobu práce pedagogickým sborem a při zainteresování rodičů (v dostatečné míře), představený program velmi výrazně pomáhá při omezení počtu neprospívajících žáků a škola s ním má za několik let jeho využívání velice dobré zkušenosti¹.

¹ Například v listopadu 2010 na setkání ředitelů škol, spolupracujících se CPIV Brno (podrobněji viz <http://www.cpiiv.cz/ke-stazeni/90-setkani-editel-spolupracujicich-kol.html>), byl *Podpůrný program* dle zpětné vazby účastníků setkání hodnocen velice kladně.